

MEDIACIÓ I EDUCACIÓ

2025-26

Amateurs: filmar el que s'estima i preservar-ho

MEDIACIÓ I EDUCACIÓ

2025-26

FilmoTeca
de Catalunya

Amateurs: filmar el que s'estima i preservar-ho

Introducció

Objectius de la sessió i
competències bàsiques

Explicació de la sessió
presencial

Fitxes tècniques i sinopsis

Definició i context d'una
filmoteca

La memòria històrica i els arxius

Reptes i activitats

Reflexions finals

Glossari

Bibliografia recomanada i/o
mencionada durant el dossier

Filmografia recomanada

Altres recursos

Annex

Amateurs: filmar el que s'estima i preservar-ho

INTRODUCCIÓ

La Filmoteca de Catalunya és un equipament cultural públic i les seves funcions principals són preservar, conservar, restaurar, catalogar i difondre el patrimoni cultural audiovisual i filmic, especialment el català. Per dur a terme aquests propòsits, disposa, actualment, d'un equip de professionals que treballen en dues seus: el Centre de Conservació i Restauració (2CR), situat al Parc Audiovisual de Terrassa, inaugurat l'any 2013, i l'edifici del Raval, inaugurat l'any 2012, on es troben les oficines, els espais d'exposicions, la biblioteca i les dues sales de cinema.

Una filmoteca és un espai idoni per a la reflexió i la generació de pensament al voltant de les imatges. Les filmoteques de tot el món evolucionen constantment i actualitzen els seus discursos i les seves polítiques de classificació, priorització i ús dels materials filmics i documentals que conserven. A més, l'equip de Mediació i Educació és una pota imprescindible per contribuir a la generació d'aquests nous discursos, per la seva vocació de diàleg amb totes les àrees de la Filmoteca i la seva connexió amb espais i públics diversos. Aquesta feina es concreta

en diferents propostes i projectes, entre els quals hi ha el programa per a centres educatius en què s'emmarca aquesta activitat, anomenada "Amateurs: filmar el que s'estima i preservar-ho".

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ I COMPETÈNCIES BÀSIQUES

- Descobrir els oficis, les tècniques i els artefactes del cinema analògic i el paper de les filmoteques en la restauració i conservació filmiques.
- Submergir-se en la memòria dels arxius i el patrimoni cinematogràfic català del segle XX, més enllà de la pantalla comercial: el cas del cinema amateur.
- Conèixer estratègies bàsiques d'anàlisi i creació d'imatges des d'una perspectiva ètica. Identificar i desmuntar estereotips racistes

COMPETÈNCIES QUE ES DESENVOLUPARAN

A continuació, es presenten les competències clau comunes que es poden treballar a través de la sessió i les activitats proposades tant abans com després del visionament.

Les competències específiques i els criteris d'avaluació s'han d'ajustar en funció del nivell educatiu amb el qual es treballi. Es recomana que cada docent faci aquesta vinculació, tenint en compte el seu context, per optimitzar l'activitat i adaptar-la al màxim a l'alumnat i als seus processos d'aprenentatge.

Competència emprenedora

- CE1. Analitzar necessitats i oportunitats i afrontar reptes amb sentit crític, fent balanç de la seva sostenibilitat i valorant l'impacte que

puguin suposar en l'entorn, per presentar idees i solucions innovadores, ètiques i sostenibles dirigides a crear valor en l'àmbit personal, social, cultural i econòmic.

Competència personal, social i d'aprendre a aprendre

- CPSAA 4. Fer autoavaluacions sobre el propi procés d'aprenentatge, buscant fonts fiables per validar, sustentar i contrastar la informació i per obtenir conclusions rellevants.

Competència ciutadana

- CC1. Analitzar i comprendre idees relatives a la dimensió social i ciutadana de la seva pròpia identitat, així com als fets socials, històrics i normatius que la determinen, demostrant respecte per les normes, empatia, equitat i esperit constructiu en la interacció amb els altres en diferents contextos socioinstitucionals.
- CC2. Analitzar i assumir amb fonament els principis i valors que emanen del procés d'integració europeu, de l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol i de Catalunya i dels drets humans i de l'infant, participant en activitats comunitàries, com la presa de decisions o la resolució de conflictes, amb actitud democràtica, respecte per la diversitat, i compromís amb la igualtat de gènere, la cohesió social, el desenvolupament sostenible i l'assoliment de la ciutadania mundial.
- CC3. Analitzar i comprendre problemes ètics fonamentals i d'actualitat, considerant críticament

els valors propis i aliens, i desenvolupant els seus propis judicis per afrontar la controvèrsia moral amb actitud dialogant, argumentativa, respectuosa i oposada a qualsevol tipus de discriminació o violència —incloent-hi la violència masclista, LGTBIfòbica, racista o capacitista— o fonamentalisme ideològic.

EXPLICACIÓ DE LA SESSIÓ PRESENCIAL

Fer fotografies i enregistrar vídeos forma part del nostre dia a dia. No només mirem pel·lícules al cinema o a la televisió, constantment passem estones veient audiovisuals al mòbil, a internet o a les xarxes. I encara més, totes i tots sovint ens endinsem a l'art de crear imatges. Algunes persones ho fan per feina, però la majoria gravem i fotografiem per divertir-nos, compartir amb amigues i amics o guardar records.

Actualment, només cal treure el mòbil de la butxaca, prémer un botó i ja tenim gravat l'últim vespre d'estiu, el nostre millor amic ballant, la nostra germana jugant un partit o la família sencera d'excursió. Avui això ens sembla molt normal, però fa 100 anys només unes poques persones tenien càmera i podien filmar. Les càmeres eren grans i feixugues, difícils d'utilitzar, i les pel·lícules es gravaven en cintes molt fràgils i cares. Així doncs, només uns quants s'ho podien permetre. Amb el temps, aquestes eines es van anar fent més petites i accessibles, fins a arribar als nostres dies.

Però com hem arribat fins aquí? Per entendre-ho hem de tornar enrere, a una data molt especial. L'any 1924 va arribar a Catalunya una petita càmera anomenada Pathé Baby. Aquesta càmera era prou barata i fàcil de servir perquè famílies i persones aficionades poguessin filmar allò que tenien més a prop. A més, gràcies a la seva lleugeresa, els permetia també donar ales a la seva imaginació i inventar històries de tota mena, amb personatges que recordaven els que havien vist al cinema, en les pel·lícules comercials. Molts d'aquells cineastes aficionats jugaven a crear les seves pròpies pel·lícules de ficció, servint-se d'amics i família com a actors.

En aquesta sessió veurem alguns d'aquests films curts, que ens transportaran a una Catalunya de cinema mut i en blanc i negre. Podem imaginar aquest conjunt de pel·lícules com un gran àlbum de records en moviment: una primera escola de cinema que ens explica com era la vida real i imaginària als anys vint i trenta del segle passat.

Aquest àlbum viu, ple de records, ens convida a fer-nos preguntes sobre el present: Quines històries volem explicar avui? Qui surt a les nostres imatges? Quins records voldríem deixar d'aquí a cent anys? El cinema amateur que descobrirem aquí no només guarda el passat, també ens inspira a inventar històries noves, amb veus més diverses i justes. I per poder-les imaginar, és essencial cuidar les pel·lícules antigues que ens ajuden a fer memòria, a veure què és allò que volem rescatar, i el què no volem repetir.

Notes

Càmera Pathé Baby dels anys 1920.

FITXES TÈCNIQUES I SINOPSIS

La banda gris

(Lluís Gibert Romeu, 1927. 23')

Curtmetratge de ficció *amateur*.

Digitalització: 2CR (2023)

Escàner Archivist-Lasergraphics 2K (2048 × 1540) a partir del positiu original reversible de 9,5 mm.

Música de Francesc Mora.

Sinopsi

Inspirada en el film *noir* comercial de l'època per fer-ne una paròdia, aquesta primerenca mostra de cinema *amateur* inclou un segrest, carreres de cotxes, *film footage*, un heroi fatxenda, pistoles, baralles i una nena rescatadora com a protagonista.

Aquesta nit no surto

(Francesca Trian Massana, 1934. 9')

Curtmetratge experimental *amateur*.

Digitalització i restauració: 2CR (2023). Escàner
Archivist-Lasergraphics a 3K (3072 × 2304) a partir
del positiu original reversible 16 mm.

Versió sonoritzada amb una gravació discogràfica Arabesque nº1 i nº2 de Claude Debussy, tal com es projectava el film al moment. Interpretació a càrrec d'Anahit Simonian.

Sinopsi

Sortir o quedar-se a casa: una disjuntiva atemporal. L'única pel·lícula *amateur* oficialment atribuïda a una dona. Celebrada pel crític de cinema Josep Palau com una “filigrana fotogràfica impregnada de poesia visual”, va guanyar una medalla d'honor del Centre Excursionista de Catalunya (CEC) en el Concurs Català de Cinema *Amateur* de l'any 1934.

Escola del Mar

(Joan Serra i Oller, 1936. 18'15")

Curtmetratge de documental *amateur*.

Digitalització i restauració: 2CR (2022). Escàner Filmfabriek a 2K (2048 × 1540) a partir del positiu original reversible de 16 mm.

Música d'Anahit Simonian.

Sinopsi

Documental sobre l'Escola del Mar, una institució inaugurada originalment l'any 1921 a la platja de la Barceloneta i destruïda el 7 de gener de l'any 1938 per un bombardeig italià durant la Guerra Civil espanyola. Filmada pel futur muntador professional Joan Serra, la pel·lícula retrata amb naturalisme i sensibilitat el dia a dia d'aquest projecte inspirat en la renovació pedagògica de l'Escola Moderna. Va guanyar la medalla d'argent en el II Concurs Nacional de Cinema *Amateur*, organitzat per la Federació Catalana de Cinema *Amateur*.

Centenari del Cinema Amateur a Catalunya

(Carolina Astudillo, 2024. 7'54")

Curtmetratge experimental. Música original, disseny sonor de Lisa Bause.

Sinopsi

La cineasta Carolina Astudillo va confeccionar aquesta peça audiovisual a partir dels fons conservats a la Filmoteca de Catalunya i que formen part del Centenari del Cinema *Amateur* a Catalunya.

*Tots els curtmetratges són sense diàlegs amb intertítols en català o castellà.

Notes

DEFINICIÓ I CONTEXT D'UNA FILMOTECA

Avui dia emmagatzemem fotografies i pel·lícules als nostres mòbils, ordinadors o fins i tot a internet. Però durant molts anys, això encara no era possible. Ens hem d'imaginar que fins fa relativament poc, les pel·lícules no eren digitals, sinó que eren analògiques.

Les pel·lícules analògiques es gravaven en rotllos de cinta de pel·lícula. Aquests rotllos estaven fets d'un material transparent i flexible i sobre d'ells se'ls aplicava una mena de líquid transparent que s'anomena emulsió. Aquests rotllos de pel·lícula eren fotosensibles, és dir que, quan els hi tocava la llum, eren capaços d'imprimir les imatges que gravava la càmera. Sembla màgia no? Per fer-nos una idea hem de pensar que el procés era semblant al que passa quan anem a la platja i la pell se'ns enfosqueix quan prenem el sol. I això de fet passa perquè les nostres pells també són sensibles a la llum del sol.

Aquestes pel·lícules analògiques eren molt fràgils i si no es guardaven bé, es podien fer malbé o fins i tot desaparèixer per sempre. Per aquest motiu avui existeixen les filmoteques, llocs especials on es conserven i es restauren les pel·lícules antigues perquè no es perdin i perquè tothom les pugui continuar veient.

LES PEL·LÍCULES QUE NINGÚ VEURÀ MAI MÉS

Des que va néixer el cinema, a finals del segle XIX, s'han creat milers de pel·lícules. Malauradament, una gran part d'aquests films s'ha perdut amb el temps. Alguns es van destruir en temps de guerres o de dictadures que prohibien llibres, obres d'art i també films que no encaixaven amb les seves idees. Moltes altres es van malmetre perquè els primers materials eren molt fràgils i fins i tot perillosos. Els primers rotllos de pel·lícula, fets d'un material que s'anomena nitrat de cel·lulosa, fins i tot podien arribar a incendiar-se sols.

Més endavant es van trobar materials una mica més segurs, però amb la calor i la humitat també es feien malbé i deixaven anar una forta olor de vinagre. Tot això fa que avui només en quedi una petita part i que moltes imatges d'aquell temps hagin desaparegut per sempre.

Imagineu que, d'aquí a uns anys, de totes les pel·lícules que ara tenim a les plataformes digitals només en poguéssim veure unes poques? Aquestes pel·lícules desaparegudes, fetes amb tant d'esforç, seria com si no haguessin existit mai. De fet, una cosa semblant ha passat amb les pel·lícules dels inicis del cinema. Avui sabem que només ha

Instal·lacions de la Filmoteca de Catalunya destinades a conservar les pel·lícules i controlar la humitat, i temperatura per evitar que s'espafllin.

sobreviscut una petita part de totes les pel·lícules mudes que es van rodar arreu del món. Es creu que només han resistit entre el 25 i el 10% de les pel·lícules del cinema dels primers temps.

Al principi les pel·lícules no tenien so, i per això les coneixem com a cinema mut. Així i tot, no eren del tot silencioses: a les sales hi havia pianistes o músics que tocaven en directe per acompanyar les imatges.

Un dels personatges més conegut d'aquells temps va ser Charlot, un enginyós rodamon creat pel director i actor de cinema anglès Charles Chaplin, que feia riure i emocionar sense dir cap paraula, només amb gestos i moviments.

Aquesta pèrdua del cinema mut ens recorda que el cinema, igual que la fotografia o la pintura, és un art que cal cuidar. De la mateixa manera que tenim museus on es conserven quadres i escultures del passat, necessitem també un lloc on tenir cura de les pel·lícules i, sobretot, on poder-les veure tal com es van fer. Aquests llocs són les ilmoteques o cinemateques.

A casa nostra, la Filmoteca de Catalunya treballa en la cura de les pel·lícules perquè es puguin continuar veient al llarg del temps, generació rere generació.

COM CUIDA UNA FILMOTECA LA NOSTRA HISTÒRIA I RECORDS COL·LECTIUS?

Les ilmoteques són una gran biblioteca de pel·lícules. Reben còpies gràcies a donacions de famílies, fundacions o institucions i les guarden en un centre de conservació: prestatgeries i calaixos plens de rotllos de pel·lícula que es guarden, es classifiquen i s'ordenen.

Però què passa quan arriba al centre una còpia malmesa? Aquí entra en joc l'equip de conservació. Com qui repara un llibre antic o cuida un jardí delicat, aquestes professionals treballen amb cura per netejar, tornar la vida i el color a la pel·lícula i perquè es pugui projectar tal com es va fer. Algunes de les seves tasques són treure els defectes del pas del temps com ara ratlles, el color groguenc, els forats i punts borrosos.

A més de guardar, ordenar i restaurar, la ilmoteca comparteix aquest àlbum viu del passat amb tothom. Programa projeccions, facilita la consulta de la col·lecció i fa accessible aquest patrimoni a escoles, investigadores i públic general. És com un cofre de tresors obert: hi caben tant els grans clàssics del cinema professional (com els de Chaplin), com els films familiars i amateurs, fets per persones corrents.

Notes

Fotograma del primer llargmetratge de Chaplin, "The Kid" (1921)

Fotograma del vídeo "Una bobina Pathé-Baby al Camí de la retirada (Camprodon)"

LA MEMÒRIA HISTÒRICA I ELS ARXIUS

FILMAR EL QUE S'ESTIMA

Tal com hem vist, les pel·lícules antigues, si no es cuiden, es poden fer malbé i amb elles perdem memòria: cada pel·lícula conserva moments, veus i mirades d'una època que ens ha portat on som avui. Les pel·lícules ens permeten recordar allò que mai hem viscut. Les persones que van filmar amb entusiasme ens mostren les seves famílies, la roba que portaven, els cotxes i objectes que feien servir, els carrers i paisatges on vivien i també les històries que somiaven. Aquestes filmacions ens permeten viatjar en el passat, recordar i explicar coses que van passar fa molt de temps amb l'objectiu d'entendre qui som i d'on venim. Preservar les pel·lícules, per tant, és també una manera de preservar la nostra memòria històrica.

Els arxius i les filmoteques– treballen per protegir la memòria de les pel·lícules. A diferència dels cinemes comercials, que gairebé només projecten pel·lícules d'èxit o creades amb finalitats econòmiques, la filmoteca també dona espai a aquests films íntims i casolans. Això és essencial, perquè ens permet recuperar cineastes oblidades: dones, persones racialitzades, comunitats populars i altres col·lectius que fan més completa i més real la nostra memòria com a societat.

Entre la col·lecció de pel·lícules de la Filmoteca de Catalunya hi trobem una part destinada al cinema

*amateur*¹. El cinema amateur, és el cinema fet per persones aficionades, sense ser professionals. No es fa per diners, sinó per *amor*, passió i creativitat. Hi ha pel·lícules que mostren la vida quotidiana –família, escola, feina, excursions– i d'altres que inventen històries de ficció, sovint inspirades en el cinema que veien a les sales. Aquestes imatges són valuoses perquè guarden records reals i també la imaginació d'una època.

EL CINEMA AMATEUR A CATALUNYA I TRES OBRES DEL PROGRAMA

Els inicis del cinema a Catalunya van ser molt casolans i autodidactes. Els primers cineastes s'ho feien gairebé tot ells: construïen o adaptaven la càmera, feien d'actors i rodaven les escenes. L'exemple clàssic és un dels cineastes pioners a l'Estat espanyol i el pare del cinema català, Fructuós Gelabert. Era una persona curiosa i molt manetes, coneixia bé la fotografia i es va construir ell mateix una càmera per poder filmar.

La seva pel·lícula curta, *Riña en un café* (1897) és la primera pel·lícula amb argument enregistrada a l'Estat espanyol. En lloc de limitar-se a gravar un vídeo testimonial, és a dir, un vídeo que ens ensenyés, per exemple, el dia a dia d'un treballador a la fàbrica, va inventar una breu història amb personatges,

¹“Amateur” és un préstec del francès (*amateur*), procedent del llatí *amator* (“qui estima”). Potser es pot fer servir aquesta dada per treballar consciència lingüística amb cicle superior; per a cicle inicial, potser millor quedar-se amb “aficionat/da” i “per amor a fer-ho”.

Fotograma de “La banda gris” (1927) de Lluís Gibert Romeu

interpretats pels seus amics. Aquesta actitud d'anar per feina, de fer moltes coses amb pocs recursos, de tenir llibertat creativa i molta imaginació, és la llavor del cinema amateur.

A partir dels anys 20, com hem vist, la càmera entra a les cases. Les petites i més assequibles *Pathé Baby* permeten que famílies benestants i aficionats amb recursos puguin filmar tot allò que tenen a prop: la casa, el barri, l'escola, les festes, etc. Els primers cineastes amateurs, que s'anomenaven a si mateixos "cineistes", també jugaven a fer cinema, inventant-se petites ficcions que imitaven el cinema mut d'aventures, la pantomima i els gags que veien a les sales.

S'obre doncs un nou món creatiu, però no per a tothom. Eren poques les persones que podien comprar-se una càmera i dedicar-hi temps i energia. Sovint qui filmava eren homes amb diners i temps lliure. Un exemple és Lluís Gibert Romeu, creador de la primera pel·lícula del programa, *La banda gris* (1927). La seva és una ficció d'aventures amb ritme, gestos exagerats i molt d'humor.

Amb les condicions polítiques, culturals i socials favorables dels anys de la Segona República Espanyola, els aficionats comencen a ajuntar-se per fer el que els apassiona. Neixen clubs, es publiquen revistes i s'organitzen concursos on la gent comparteix els seus films. És així que el moviment amateur català connecta amb altres països, però sobretot que el fet de filmar esdevé una activitat cultural i educativa.

D'aquesta època en destaca l'única pel·lícula amateur oficialment atribuïda a una dona, la pel·lícula avantguardista, *Aquesta nit no surto* (1934) de la cineasta catalana Francesca Trian Massana, la segona pel·lícula del programa. Una pel·lícula plena d'imaginació dirigida en un temps en què gairebé cap dona tenia accés a una càmera. La seva presència ens recorda que la història del cinema també s'ha escrit en femení, encara que aquest fet sovint no hagi estat reconegut.

L'any 1936, però, el cinema amateur es veié obligat a tornar a l'àmbit domèstic. La Guerra Civil i la dictadura franquista fan impossible l'acte de filmar i compartir lliurement, com a mínim fins a l'any 1943. És en aquest context que se situa el documental *Escola del mar* (1936), de Joan Serra Oller, que mostra una escola activa, artística i oberta al barri i al mar, inspirada en l'Escola Moderna. Un projecte educatiu innovador que la guerra i la dictadura van destruir.

A partir dels anys 60 el cinema amateur es popularitza com mai gràcies a la càmera Súper-8: fins i tot una colla de nens i nenes poden portar a la pantalla les seves històries imaginades.

La intenció dels primers amateurs –testimoniar el que els envoltava i inventar petites ficcions– no és tan diferent del que fem avui quan gravem i compartim moments amb el mòbil. Els canvis tècnics i socials han fet del cinema i de l'audiovisual un mitjà a l'abast de tots, i això ha transformat la nostra relació amb les imatges: ara tothom pot explicar històries.

Notes

Fotograma d'“Aquesta nit no surto” (1934) de Francesca Trian Massana

Fotograma d'“Escola del mar” (1936) de Joan Serra Oller

La intenció dels primers amateurs –testimoniar el que els envoltava i inventar petites ficcions– no és tan diferent del que fem avui quan gravem i compartim moments amb el mòbil.

REPTES I ACTIVITATS

QUÈ PODEM FER ABANS DE LA VISITA A LA FILMOTECA?

- **Explorem la feina de la restauració de cinema.** Recorda que... Les pel·lícules antigues estaven fetes amb materials molt fràgils. Moltes van desaparèixer i avui ja no es poden veure. Per això existeixen les filmoteques, que tenen cinc funcions clau: preservar, recuperar, catalogar, restaurar i difondre el patrimoni fílmic (el conjunt de pel·lícules i imatges que expliquen la història i manera de viure que compartim com a societat).

- ▶ Preservar: guardar i tenir cura.
- ▶ Recuperar: localitzar i incorporar còpies perdudes (donacions, trobades en arxius privats, etc.).
- ▶ Catalogar: ordenar i descriure perquè es pugui trobar.
- ▶ Restaurar: reparar i estabilitzar perquè es pugui projectar.
- ▶ Difondre: compartir i fer accessible al públic i a centres educatius.

Per aprofundir en l'ofici de la restauració de cinema es proposa veure a l'aula el següent vídeo ([minut 1:37](#)), on es pot veure, de manera molt il·lustrativa, els resultats de la restauració d'una bobina *Pathé Baby* feta per la Filmoteca

de Catalunya. A la imatge de l'esquerra, es veu la bobina abans de ser restaurada i, a la dreta, el resultat final després del procés.

Preguntes per activar el debat: Us heu fixat en com arriba la pel·lícula a la Filmoteca i en com queda un cop restaurada? Quins canvis podem observar? Com creieu que s'ha dut a terme aquest procés? Per què penseu que és important que es faci aquesta feina amb les pel·lícules?

- **La restauració és tot un trencaclosques.** Restaurar una pel·lícula a vegades és tot un trencaclosques. Com hem vist en el vídeo de l'activitat anterior, la restauració consisteix molts cops en l'exercici de reconstruir una imatge de nou a partir dels petits fragments que han sobreviscut al desgast del temps. Per aprofundir en el paper de la restauració i presentar els curtmètrages que veurem a la sessió es proposa fer un **taller de trencaclosques** a partir d'alguns fotogrames de les pel·lícules amateurs que veurem a la sessió. Un cop fets els trencaclosques s'aprofita per fer una primera presentació sobre els curts que es veuran a la sessió. Explicuem que tots tres són curtmètrages de cinema amateur i fem una primera aproximació al concepte. ([VEURE ANNEX 1](#)).

SESSIÓ PRESENCIAL A LA FILMOTECA

La Filmoteca és un espai privilegiat per veure pel·lícules en una sala que té les condicions idònies per gaudir del cinema en sentit ampli. Introduir l'alumnat en el que hi trobarà és una gran oportunitat per explicar, també, la importància d'estar en silenci, de no menjar a la sala de cinema, ni mirar dispositius mòbils per poder gaudir de l'experiència i respectar la resta de centres educatius amb qui compartiran l'espai durant les dues hores de la sessió.

En aquesta activitat hi haurà una persona dinamitzadora i persones expertes en la matèria que convidaran al diàleg i a la participació activa abans i després de veure els films.

QUÈ PODEM FER DESPRÉS DE LA VISITA A LA FILMOTECA?

- **Què ens fa sentir veure històries?** (recomanat per segon cicle de Primària): En el film *Ten Minutes Older* (Herz Frank, 1978), observem durant deu minuts les cares d'un grup d'infants mentre miren un espectacle de titelles. No veiem l'obra, només les seves mirades, somriures i gestos. Aquest curt ens recorda que les imatges desperten emocions i que, sovint, el desig de filmar o explicar una història neix d'aquest enamorament: quan una imatge ens commou, volem fer-ne una de pròpia i transmetre aquesta

emoció als altres. Aquest curt connecta amb la tercera obra del programa, *Escola del Mar* (1936). Gairebé cinquanta anys abans també hi veiem infants davant un espectacle, però aquí apareixen tant els nens i nenes com els titelles que fan moure.

Preguntes per activar el debat: Recordeu les pel·lícules que vam veure l'altre dia? Què és allò que més recordeu? Quines emocions us van fer sentir aquelles històries? Hi ha alguna imatge que us hagi quedat gravada?

- **Fem una pel·lícula amateur.** A partir del curtmetratge anterior ens inspirem per fer una pel·lícula de cinema amateur senzilla. Cada infant haurà de pensar en una imatge o una escena que recordi de la sessió de visionat (si fa falta podem fer un recordatori del que vam veure per activar el record). Amb un mòbil gravarem a cada infant explicant aquesta imatge que l'ha commogut i per què. Després cada infant haurà de fer un dibuix d'aquesta imatge. En acabar es poden visionar les filmacions i veure quins dibuixos n'han sortit.

REFLEXIONS FINALS

Aquesta sessió ens ha mostrat que el cinema amateur serveix tant per guardar records –és el cas del document de memòria històrica que representa el film *Escola del mar*–, com per animar i crear històries amb els objectes més casolans –com ens anima a fer la Francesca Trián Massana un vespre a casa o, amb molts més recursos, en Lluís Gibert Romeu amb la seva petita ficció de lladres, segrestades i heroïnes.

La quarta pel·lícula del programa, feta per una cineasta actual, Carolina Astudillo, *Centenari del cinema amateur a Catalunya* (2024), tanca aquest viatge: reordena fragments antics i ens convida a mirar amb ulls nous –què hi veiem, nosaltres? Què hi veien ells? Què canvia en funció de qui filma? Qui hi surt i qui falta?–.

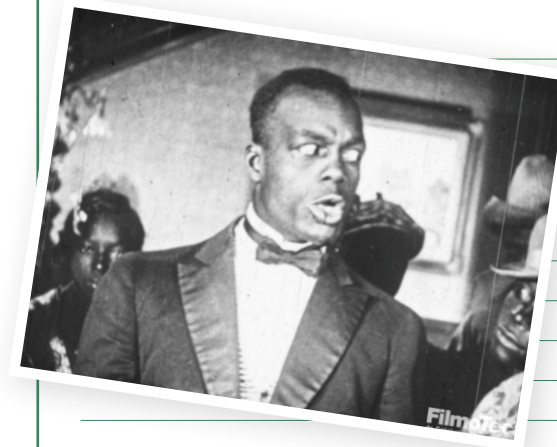
Així, “filmar el que s’estima” es completa: primer sentim i ens deixem commoure, fascinar per les imatges; després, les volem guardar per recordar-les i reflexionar-hi; i finalment, les podem qüestionar i transformar, com fa la Carolina Astudillo, per imaginar un passat diferent que ens ajudi a pensar i crear un futur més inclusiu on dones, nens i nenes i classes populars tinguin el mateix protagonisme que els grans noms masculins.

La filмотeca les preserva perquè avui puguem fer memòria, aprendre del passat, rescatar idees inspiradores, no repetir exclusions i explicar històries

noves, més diverses i més justes. La memòria històrica, en definitiva, ens ajuda a no repetir errors i a fer més atenta i oberta la nostra mirada.

Per exemple, a *La banda gris* hi veiem estereotips sexistes (la víctima, la Lola, és una dona rica i jove i qui pretén salvar-la, l’Albert, se’ns presenta des del principi com un home fort, esportiu i, com ella, benestant) i racistes (els servents són negres i apareixen ridículament espantats). El director fins i tot va inserir imatges d’una pel·lícula americana per completar la seva història en clau burlesca, i amb això va reforçar aquells imaginaris.

Quan recuperem pel·lícules familiars o amateurs, també eixamblem el relat: hi apareixen dones, criatures, classes populars i cultures minoritzades que sovint han quedat al marge de la història oficial. Mirar és aprendre de les mirades del passat però també mirar des del present els límits d’aquelles mirades i, si es pot, transformar-les.

Fotograma de “La Banda gris”
(1927) de Lluís Gibert Romeu

Sabies que...

A principis del segle XX el cinema comercial – sobretot a Hollywood– va difondre estereotips racistes (com la figura de la “Mammy”, el tòpic de l’Oncle Tom o el blackface) que presentaven les persones negres com a inferiors, ridícules o servils? Quan els cineastes aficionats imitaven aquell cinema, sovint també reproduïen aquests imaginaris sense adonar-se’n. Qui se n’adonava, com explica la feminista negra bell hooks, eren els nens i nenes negres, que veïen a les pantalles que els herois i heroïnes no s’assemblaven mai a ells; més aviat, ells eren els dolents o servents.

Per això, quan mirem una pel·lícula –antiga o nova– cal tenir una mirada crítica davant les imatges i ens hem de demanar Qui hi surt? Com és representat o representada? Qui falta? Només així podem detectar i qüestionar els estereotips racistes i sexistes.

GLOSSARI

Animació

Tècnica que permet dotar de moviment dibuixos o objectes inanimats mitjançant la presa fotogràfica a fotogràfica de cadascuna de les fases de descomposició del moviment.

Cinema amateur

Cinema fet per persones aficionades, per amor o passió i no per diners.

Cinema analògic vs. Cinema digital

El cinema analògic és el tipus de cinema que utilitza pel·lícula fotogràfica com a suport físic per enregistrar imatges. Aquesta pel·lícula està feta de materials fràgils i per tant es pot fer malbé fàcilment. El cinema digital, en canvi, utilitza tecnologia digital. És una diferència similar com la que existeix entre les fotos de paper i les fotos que tenim al mòbil.

Cinema mut

Pel·lícules antigues sense so enregistrat, sovint acompanyades amb música en directe.

Emulsió fotogràfica

Una capa molt fina que es posa damunt del paper o la pel·lícula fotogràfica. Aquesta capa està feta amb

Notes

Quan mirem una pel·lícula –antiga o nova– cal tenir una mirada crítica davant les imatges i ens hem de demanar Qui hi surt? Com és representat o representada? Qui falta? Només així podem detectar i qüestionar els estereotips racistes i sexistes.

Estereotip

Material fotosensible

Memòria dels arxius

Patrimoni

Preservar

Racisme

És el fet de tractar algú de manera injusta o diferent pel seu color de pell, pel lloc on ha nascut o per la seva cultura. No té lloc només quan una persona és dolenta amb una altra: també passa quan les normes, les lleis o les imatges que veiem als mitjans i al cinema fan que algunes persones apareguin menys o siguin menys valorades que d'altres.

ANNEX 1

MATERIAL NECESSARI

Imatges impreses de fotogrames de cinema amateur (un per alumne/a o per grup petit), tisores, cola o cinta adhesiva, cartolina o cartó fi, i sobres per guardar els trossos.

PASSOS QUE CAL SEGUIR

- 1. Escollim la imatge:** Donar als infants un fotograma. Comenta breument què és un fotograma i d'on pot venir aquella imatge.
- 2. Enganxem la imatge:** Els infants enganxen la imatge sobre una cartolina o cartó per fer-la més resistent. Esperem que s'assequi si fem servir cola.
- 3. Retallem el trencaclosques:** Cada infant o grup decideix com retallarà la imatge: en peces quadrades, formes irregulars, o fins i tot creant formes pròpies. Es recomana començar per fer entre 6 i 12 peces, segons el nivell del grup.
- 4. Barregem i guardem:** Es barregen les peces i es guarden dins d'una bossa o sobre identificat amb el nom de l'alumne o del fotograma.
- 5. Muntem el trencaclosques:** Els alumnes poden intercanviar-se els trencaclosques entre grups per intentar muntar els dels companys.

Per cycle Inicial es proposa portar els trencaclosques fets a l'aula i destinar l'activitat a jugar amb ells tot introduint els curtmétratges que es veuran en la sessió.

La banda gris (1927)

Aquesta nit no surto (1934)

Escola del mar (1936)

MEDIACIÓ I EDUCACIÓ

2025-26

Dossier elaborat per Drac Màgic amb el suport de l'equip de Mediació i Educació de la Filmoteca de Catalunya. Els continguts d'aquest dossier es poden reproduir lliurement amb finalitats educatives, citant la font original: CC BY-NC-ND 4.0

filmoteca.escoles@gencat.cat
filmoteca.cat

FilmoTeca
de Catalunya

 **Generalitat
de Catalunya**

Fotogrames militants
© La línia torta